

The University of Tehran Press

FALSAFEH

Online ISSN: 2716-974X

<https://jop.ut.ac.ir>

The Philosophy of Dialogue from a Post-Cartesian Perspective: The Confrontation of Language, Culture and Nature

Mostafa Morady Moghaddam

Associate Professor at Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran. Email: mmoghaddam@shahroodut.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article
(225-245)

Article History:

Receive Date:
25 February 2024

Revise Date:
18 November 2025

Accept Date:
27 December 2025

Published online:
09 February 2026

Abstract

The discussion on the factors that shape language -instinct or environment- has been a heated debate among researchers in recent decades, leading to the emergence of two perspectives: nativism and empiricism. This descriptive-analytical article examines and analyzes the history of discourse from the perspective of the “Mixed Game Model” and post-Cartesianism as a link between language, culture (social environment and society), and nature (genetics and instinct). Emphasizing the importance of language as a communicative and cultural tool, this article explores how it influences individuals and social identity. In this context, detailed and critical analyses of traditional and modern theories regarding language and culture are presented. The article also addresses the challenges and opportunities present in human communication in the contemporary world, highlighting the role of language in shaping human thought and behavior. In this article, language is defined within the framework of the “Mixed Game Model” and in the context of ‘discourse’, emphasizing the constructive and unpredictable nature of verbal communications. Consequently, the distinction between mind and body, which was ingrained in Cartesian thought, is now critiqued, and human interactions are situated within a more complex and broader context, entering the realm of post-Cartesianism. This article addresses the principles that shape discourse based on the perspective of the “Mixed Game Model” and the criteria that can be used to analyze discourse. Finally, after analyzing post-Cartesian concept and views on language, the factors influencing the determination of an appropriate theory of discourse are discussed, along with its application in discourse studies.

Keywords:

Principle of Probability, language games, language and society, discourse, Post-Cartesian, Mixed Game Model

Cite this article: Morady Moghaddam, M. (2025-2026). The Philosophy of Dialogue from a Post-Cartesian Perspective: The Confrontation of Language, Culture and Nature. *FALSAFEH*, Vol. 23, No. 2, Autumn-Winter 2025-2026, Serial No. 45 (225-245).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2025.373129.1006820>

Publisher: The University of Tehran Press.

Introduction

This paper discusses the philosophical approach to discourse from a post-Cartesian perspective, focusing on the interplay between language, culture, and essence. It emphasizes the complexity of human interaction and behavior, highlighting the significance of understanding these dynamics within the framework of the “mixed game model”. This paper suggests that this model can provide insights into the intricate relationships between language and social constructs, ultimately aiming to enhance our comprehension of communication and its implications in various contexts. The work aims to bridge theoretical concepts with practical applications in understanding human behavior and discourse.

This study outlines the significance of studying discourse through a philosophical lens, particularly in the context of the mixed game model. It emphasizes the need to understand the complexities of human interaction, which are influenced by language, culture, and social dynamics. The introduction also highlights the limitations of traditional approaches that often overlook the nuanced interplay between these elements. The main research questions are: A) How does the mixed game model enhance our understanding of discourse and communication? And B) In what ways do language and culture interact to shape human behavior and social constructs? These questions aim to guide the exploration of the intricate relationships between language, culture, and human interaction within the framework of the mixed game model.

The mixed game model enhances our understanding of discourse by framing communication as a strategic interaction where participants navigate various social and linguistic rules. This model allows for the analysis of how individuals negotiate meaning, manage conflicts, and establish relationships through dialogue. By considering the roles of intention, context, and cultural norms, the mixed game model provides a comprehensive framework for understanding the dynamics of communication beyond mere linguistic exchanges.

Language and culture interact in profound ways to shape human behavior and social constructs by influencing how individuals perceive and interpret their environments. Language serves as a vehicle for cultural expression, carrying the values, beliefs, and norms of a society. This interaction affects social identity, group dynamics, and power relations, as language can both reflect and reinforce cultural hierarchies. This paper likely discusses specific examples of how cultural contexts inform language use and, conversely, how language can shape cultural practices.

Understanding the interplay between language, culture, and discourse has significant implications for various fields. In linguistics, it can inform language teaching methodologies that consider cultural contexts. In psychology, insights from the mixed game model can enhance therapeutic practices by recognizing the role of communication in shaping individual experiences and relationships. In social sciences, this understanding can inform policy-making and community engagement strategies that acknowledge the complexities of cultural interactions and the importance of effective communication in fostering social cohesion.

In this paper, the mixed game model presents a conceptual framework that views discourse as a complex, strategic interaction among participants. This model draws on principles from game theory to illustrate how individuals engage in communication not just to exchange information, but to navigate a landscape of social dynamics, intentions, and cultural contexts. The essence of the mixed game model is that communication is inherently strategic. Participants in a conversation make choices based on their goals and the anticipated reactions of others. This means that every utterance is not merely a straightforward transmission of information; rather, it is a calculated move in a broader social game. For instance, speakers may choose their words carefully to influence the listener's response, to assert power, or to build rapport, all of which are influenced by the context of the interaction.

Moreover, the model emphasizes the role of culture and context in shaping discourse. Language is not used in a vacuum; it is deeply embedded in cultural norms and social practices. This means that the same phrase can carry different meanings depending on the cultural background of the speakers and the situational context. The mixed game model allows for an exploration of these nuances, providing insights into how misunderstandings can occur when participants have different cultural frames of

reference. The complexity of communication is a central theme in this paper. The model recognizes that conversations often involve multiple layers of meaning, where intentions, emotions, and social cues intertwine. This complexity can lead to conflicts or misinterpretations, as individuals may not always be aware of the underlying dynamics at play.

Ultimately, the mixed game model serves as a powerful analytical tool for understanding the intricacies of human interaction. It highlights the importance of considering not just the words spoken, but the strategic choices made by individuals within their cultural and social contexts. This framework has implications for various fields, suggesting that a deeper understanding of discourse can enhance practices in linguistics, psychology, and social sciences by acknowledging the multifaceted nature of communication.

Thus, this paper delves into the implications and applications of the mixed game model in understanding discourse and communication. It emphasizes how this model can be utilized to analyze various aspects of human interaction, particularly in the context of language, culture, and social dynamics. This paper discusses the theoretical foundations of the mixed game model, highlighting its roots in “game theory” and its relevance to communication studies. It underscores the importance of recognizing discourse as a strategic interaction where participants are not only conveying information but also negotiating meaning and managing relationships.

One of the key points made in this paper is the model’s ability to illuminate the complexities of communication. It provides a framework for understanding how individuals navigate social norms, cultural expectations, and personal intentions during interactions. This complexity is crucial for analyzing misunderstandings and conflicts that may arise in discourse, as different participants may interpret the same message in varied ways based on their backgrounds and contexts. Furthermore, this paper explores practical applications of the mixed game model across different fields. In linguistics, it can inform language teaching by emphasizing the role of context and culture in communication. In psychology, the model can enhance therapeutic practices by recognizing the strategic nature of dialogue in shaping individual experiences. In social sciences, it can guide policy-making and community engagement efforts by highlighting the importance of effective communication in fostering social cohesion.

Overall, this study articulates the significance of the mixed game model as a versatile tool for analyzing discourse. It encourages researchers and practitioners to consider the strategic, cultural, and contextual dimensions of communication, ultimately leading to a more nuanced understanding of human interaction.

فلسفه

۹۷۴-۲۷۱۶ شابای الکترونیکی:

<https://jop.ut.ac.ir>

انشارات دانشگاه تهران

فلسفه گفتمان از منظر فرا-دکارت: تقابل زبان، فرهنگ و ذات

مصطفی مرادی مقدم ✉

دانشیار دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران. رایانامه: mmoghaddam@shahroodut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

این موضوع که چه عاملی باعث شکل‌گیری زبان می‌شود، غریزه یا محیط، در طی چند دهه اخیر بحث داغ بین محققان بوده که منجر به خلق دو دیدگاه فطری‌گرایی و تجربه‌گرایی شده است. در این مقاله به بررسی و تحلیل تاریخچه گفتمان از منظر نظریه «بازی پیچیده» و فرا-دکارت به عنوان رابطی بین زبان، فرهنگ (محیط اجتماعی و جامعه) و ذات (ژنتیک و غریزه) پرداخته شده است. این مقاله با تأکید بر اهمیت زبان به عنوان یک ابزار ارتباطی و فرهنگی، به بررسی چگونگی تأثیر آن بر هویت فردی و اجتماعی می‌پردازد. در این راستا، تحلیل‌های عمیق و انتقادی از نظریات سنتی و مدرن در زمینه زبان و فرهنگ ارائه می‌شود. همچنین به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در ارتباطات انسانی در دنیای معاصر پرداختیم و به نقش زبان در شکل‌دهی تفکر و رفتار انسان‌ها بحث شده است. در این مقاله، زبان در بافت «بازی پیچیده» و در قالب «گفتمان» تعریف شده است، که تأکید بر سازندگی و غیرقابل پیش‌بینی بودن ارتباطات کلامی دارد. بنابراین، در این مقاله تمایز ذهن و بدن که در تفکر دکارت نهادینه شده بود مورد انتقاد قرار گرفته و تعاملات انسان در قالب بافتی پیچیده‌تر و گسترده‌تر، در قالب فرا-دکارت تعریف شده است. مقاله پیش رو به این سؤال پاسخ می‌دهد که گفتمان از منظر «بازی پیچیده» بر چه اصولی مبتنی است و با چه معیاری می‌توان به بررسی صحیح آن پرداخت. در انتها، پس از تحلیل نظریه‌ها و عقاید فرا-دکارت در باب زبان، عوامل مؤثر در تعیین نظریه مناسب زبان مطرح و کاربرد آن در مطالعات گفتمان بیان شده است.

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

(۲۲۵-۳۴۵)

تاریخ دریافت:

۰۶ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ بازنگری:

۲۷ آبان ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۰۶ دی ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۰ بهمن ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: اصول احتمال، بازی‌های کلامی، زبان و جامعه، گفتمان، فرا-دکارت، نظریه بازی پیچیده

واژه‌های کلیدی:

استناد: مرادی مقدم، مصطفی (۱۴۰۴). فلسفه گفتمان از منظر فرا-دکارت: تقابل زبان، فرهنگ و ذات. *فلسفه*، سال ۲۳، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۴، پیاپی ۴۵ (۲۲۵-۲۴۵).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2025.373129.1006820>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

۱. مقدمه

زبان، نه تنها ابزاری برای انتقال اطلاعات است، بلکه وسیله‌ای برای ابراز عواطف، احساسات و انتقال شاخص‌های فرهنگی نیز می‌باشد (Lakoff, 2016). زبان به عنوان یک ابزار چندوجهی، نقش بسیار مهمی در زندگی روزمره ما ایفا می‌کند. یادگیری زبان، از پیچیده‌ترین فعالیت‌های ذهنی بشر است. این پیچیدگی باعث شده است تا بسیاری از نظریه‌پردازان، یادگیری زبان را امری غریزی و ذاتی فرض کنند (Chomsky, 2012) که مستقل از دیگر ابعاد انسان مثل عواطف، محیط اجتماعی، فرهنگ و تجربیات است. اما این دیدگاه تک بعدی از کجا سرچشمه گرفته است؟

عواطف از زمان ارسطو به طور گسترده‌ای در غرب نادیده گرفته شد، زیرا یونانیان بر این عقیده بودند که عاطفه، عاملی اختلال‌گر است که باید حذف شود. علم تا اندازه‌ی زیادی تحت سلطه‌ی دکارت بود و او نیز بسیار تلاش می‌کرد تا ذهن را از بدن و منطق را از عاطفه دور کند. رنه دکارت، فیلسوف، ریاضی‌دان و فیزیک‌دان فرانسوی تلاش زیادی برای یکپارچه ساختن علوم انجام داد. در همین راستا، دکارت، «معرفت یقینی» را بنا نهاد و در صدد بود تا سمت و سوی علوم انسانی را نیز مانند علم فیزیک با معرفت یقینی همسو سازد (Descartes, 1984)، به گونه‌ای که باور داشت همه‌ی امور جهان بر پایه‌ی قوانین ثابت و از پیش تعیین‌شده برقرار است. دکارت در فلسفه‌ی خود به دنبال یافتن اصولی قطعی و غیرقابل تردید بود. او به این نتیجه رسید که تنها چیزی که می‌تواند به عنوان مبنای مطمئن برای شناخت در نظر گرفته شود، تفکر و عقل است. به عبارت دیگر، او به اصل «من فکر می‌کنم، پس هستم» (Cogito, ergo sum) اشاره می‌کند که نشان‌دهنده این است که وجود انسان از طریق تفکر و عقل قابل اثبات است. این دیدگاه دکارت به نوعی به نقد تجربه‌گرایی و اعتماد به حواس در شناخت می‌انجامد و او را به سمت عقل‌گرایی سوق می‌دهد، جایی که عقل و تفکر به عنوان ابزارهای اصلی برای دستیابی به حقیقت و شناخت در نظر گرفته می‌شوند.

نظریه‌ی دکارت تا سال‌های زیادی مبنای علم در نظر گرفته شد. ولی تحقیقات متعددی بر سلطه‌ی نظریات دکارت خط بطلان کشید و جریان فکری بشر را وارد مرحله‌ی جدیدی از مطالعات کرد (Hunter, 1977). به عقیده‌ی برخی محققان (Syed, 2015)، دوره‌ی «تفکر جعبه‌ی سیاه»^۲ به پایان رسیده است و دیگر نمی‌توان رابطه‌ی علی و معلولی برای وقایع در نظر گرفت. تفکر جعبه‌ی سیاه در صدد است تا برای اتفاقات جهان هستی، دلایل ساده و بی‌پیرایه در نظر گیرد که بسیاری از محققان فرا-دکارتی^۳ آن را قبول ندارند. نگاهی اجمالی به تحقیقات صورت گرفته در حوزه‌ی فلسفه‌ی زبان،

---

1. René Descartes
2. Black box thinking
3. Post-Cartesian

بیان‌گر این موضوع است که بیشتر نظریه‌ها تابع افراطی‌گرایی شده و خود را در قالب نظریه‌های جزیره‌ای و تک‌بعدی به افراد تحمیل کرده‌اند (Wardhaugh, 2006).

هم‌اکنون، و با توجه به پیشرفت چشم‌گیر در تکنولوژی و علوم مثل علم عصب‌شناسی، فرآیندهای غیر قابل دسترس از قبیل «فرآیندهای ذهن و بدن»، احساس، درک و انتظارات، قابل مشاهده و بررسی هستند (و بنابراین، معتبر هستند). به عقیده وایگند (Weigand, 2007): «عصب‌شناسی به ما این قدرت را داده است تا با پیچیدگی‌ها به صورت پیچیده برخورد کنیم، بدین معنی که به جهان‌های فراتر از این جهان اعتقاد داشته و همچنین به بی‌انتها بودن ذهن و توانایی آن باور داشته باشیم.» در نتیجه، در جهانی که همه چیز خیلی سریع در حال تغییر است، ابعاد و توانایی‌های مختلف انسان با یکدیگر در تعامل‌اند. به بیانی دیگر، بشر در طول زمان دستخوش تغییرات زیست‌شناختی شده تا با رشد اجتماعی نیز هماهنگ باشد. به عنوان مثال، پیدایش زبان و فرآیندهای پیچیده‌ی شناختی باعث توسعه‌ی ذهن انسان و نظام عصبی شده است. بدیهی است که زندگی اجتماعی باعث تکامل بسیاری از توانایی‌های انسان (از قبیل نیاز به تعامل) شده است. به این فرآیند «تکامل همزمان ژن و فرهنگ» گفته می‌شود (Damasio, 2000). ژن همان ذات و فرهنگ نیز محیط و اجتماع را در بر می‌گیرد.

در همین راستا، ترنس دیکن^۱ در کتاب *گونه‌های نمادین*^۲ به بررسی چگونگی شکل‌گیری زبان و نمادها در انسان‌ها می‌پردازد (Deacon, 1998). او استدلال می‌کند که زبان به عنوان نظامی نمادین، نه تنها ابزاری برای ارتباط بلکه به عنوان سازوکاری فرهنگی و اجتماعی برای انتقال و حفظ دانش و تجربیات انسانی عمل می‌کند. دیکن بر این باور است که زبان به ما این امکان را می‌دهد که مفاهیم انتزاعی را بیان کنیم و از طریق آن، فرهنگ و هویت اجتماعی خود را شکل دهیم. او همچنین به تأثیرات زیست‌شناختی و فرهنگی بر تکامل زبان اشاره می‌کند و معتقد است که زبان به عنوان ویژگی منحصر به فرد انسانی، در تعامل با محیط زیست و فرهنگ شکل می‌گیرد. مثال خوبی که از تقابل زبان و محیط می‌توان بیان کرد این است که در فرهنگ اسکیمویی، «برف» به چندین نوع مختلف تقسیم می‌شود که هر کدام ویژگی‌ها و کاربردهای خاص خود را دارند (Krupnik & Müller-Wille, 2010). این تقسیم‌بندی به دلیل اهمیت برف در زندگی روزمره و محیط زیست اسکیموها، به‌ویژه در زمینه شکار، حمل و نقل و ساخت و ساز، بسیار حیاتی است. برخی از این کلمات عبارتند از: دانه برف (qanuk)، برف تازه (nutaryuk)، برف نرم (muruanek)، برف روی زمین نشسته (qanikkaq)، برف یخ‌زده (kaneq)، طوفان برف (pirta) و مخزن برف (qengaruk).

1. Terrence Deacon
2. The Symbolic Species

این تقسیم‌بندی کلمات نشان‌دهنده این است که زبان و فرهنگ هر جامعه‌ای می‌تواند به طور عمیق تحت تأثیر محیط طبیعی آن قرار گیرد. در واقع، اسکیموها به دلیل زندگی در یک محیط برفی و سرد، نیاز به تمایز بین انواع مختلف برف دارند تا بتوانند به بهترین نحو با چالش‌های محیطی خود مقابله کنند. این مثال به خوبی نشان می‌دهد که چگونه زبان و واژگان می‌توانند منعکس‌کننده‌ی تجربیات و نیازهای خاص یک فرهنگ باشند و در نتیجه، مفهوم «تفاوت» در زبان و معنا را به تصویر می‌کشد. در اینجا، واژه‌های مختلف برای برف نه تنها به تمایز در ویژگی‌های فیزیکی آن اشاره دارند، بلکه به درک عمیق‌تر و دقیق‌تر محیط زندگی و نیازهای فرهنگی اسکیموها نیز کمک می‌کنند.

استیون پینکر^۱ نیز در کتاب «غریزه زبان^۲» به بررسی این موضوع می‌پردازد که زبان ویژگی‌ای ذاتی و طبیعی در انسان‌هاست (Pinker, 2007). او استدلال می‌کند که انسان‌ها به طور طبیعی دارای غریزه زبان هستند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد که زبان را به طور طبیعی و بدون آموزش رسمی یاد بگیرند. پینکر به بررسی شواهدی از زبان‌شناسی، روان‌شناسی و زیست‌شناسی می‌پردازد تا نشان دهد که زبان سازه بیولوژیکی است که در مغز انسان‌ها وجود دارد. او همچنین به تأثیرات اجتماعی و فرهنگی بر زبان اشاره می‌کند و معتقد است که زبان به عنوان ابزاری ارتباطی، در تعامل با فرهنگ و جامعه شکل می‌گیرد (Pinker, 1997).

البته محققان معروف دیگری نظیر نوام چامسکی^۳ نیز به غریزی بودن زبان اشاره کرده‌اند. نظریه «فقدان محرک^۴» یکی از مفاهیم کلیدی در نظریه زبان‌شناسی نوام چامسکی است. این نظریه به این ایده اشاره دارد که اطلاعات زبانی که کودکان از محیط خود دریافت می‌کنند، به اندازه کافی برای یادگیری زبان به طور کامل و دقیق نیست (Chomsky, 2012). به عبارت دیگر، چامسکی معتقد است که کودکان نمی‌توانند تمام قواعد و ساختارهای زبانی را تنها از طریق تجربیات زبانی خود بیاموزند، زیرا این تجربیات معمولاً ناقص و محدود هستند. فرض کنید یک کودک به جملاتی مانند «او کتاب را خواند» و «او کتاب را می‌خواند» گوش می‌دهد. ممکن است او هرگز جملاتی مانند «او کتاب را نخوانده است» را نشنیده باشد. با این حال، کودک به طور طبیعی می‌تواند ساختار جملات منفی و زمان‌های مختلف را در زبان خود به درستی تولید کند. این نشان می‌دهد که کودک به طور غریزی قواعدی را درک می‌کند که از آنچه که از محیط خود آموخته است فراتر می‌باشد. یا بسیاری از خطاهای قواعدی که کودک در حین یادگیری زبان تولید می‌کند، قبلاً در محیط رشد او شنیده نشده است (Hartshorne, 2022). چامسکی استدلال می‌کند

1. Steven Pinker
2. The Language Instinct
3. Noam Chomsky
4. Poverty of the Stimulus

که این توانایی به دلیل وجود یک ساختار زبانی ذاتی در مغز انسان است که به کودک اجازه می‌دهد تا قواعد زبان را فراتر از تجربیات زبانی خود درک کند. به این ترتیب، نظریه فقدان محرک به وجود یک «دستور جهانی»^۱ اشاره دارد که به کودکان کمک می‌کند تا زبان را یاد بگیرند، حتی اگر محرک‌های زبانی در محیط آن‌ها ناکافی باشند.

در این مقاله، «زبان» به عنوان عاملی پیچیده در نظر گرفته شده است و این پیچیدگی در رویکرد فرا-دکارت و از منظر جامعه‌شناسی زبان و زبان‌شناسی زیستی قابل بحث است. در طی چند دهه اخیر، جامعه‌شناسان نسبت به مطالعه عملکرد افراد در قالب ماهیتی پویا تمایل نشان داده‌اند. بنابراین، بخش اعظم این مقاله به تعریف و شفاف‌سازی «اصول احتمال» و «بازی پیچیده» پرداخته است تا بتوان معنای پیچیدگی در گفتمان را از منظر این دو مقوله بررسی کرد و نظریه جامع و انعطاف‌پذیری را بر مبنای آن ارائه داد. هدف این مقاله، تعریف جامع و صحیح از گفتمان در نظام پیچیده و پرآشوب تعاملات کلامی است که از طریق آن می‌توان به فضای رمز آلود گفتمان، نظم و الگو بخشید. نوآوری مطالعه حاضر نیز به نوعی در قالب تعریف جدید از گفتمان بر اساس رویکرد فرادکارت قابل ارائه است. سؤالات اصلی این مطالعه عبارتند از: الف) زبان در رویکرد فرا-دکارت به چه معناست؟ ب) اصول اساسی زبان در رویکرد فرا-دکارت چیست؟ پ) این اصول چگونه بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند؟

۲. زبان در رویکرد فرا-دکارت

وایگند (Weigand, 2007; 2010) معتقد است تلاش رو به رشدی در راستای ادغام علوم مختلف در امتداد جریانی مشخص وجود دارد. در رویکرد فرادکارت، زبان در قالب «گفتمان» تعریف شده است. وایگند گفتمان را به عنوان پدیده‌ای ارتباطی پیچیده تعریف می‌کند که فراتر از تبادل جملات یا عبارات است. او بر ماهیت تعاملی و پویا بودن گفتمان تأکید می‌کند و آن را به عنوان شکلی از عمل اجتماعی می‌بیند که تحت تأثیر اقدامات و واکنش‌های شرکت‌کنندگان شکل می‌گیرد. رویکرد وایگند به گفتمان بر اساس نظریات او مبتنی است که فرض می‌کند ارتباط انسانی مشابه بازی‌ای پیچیده‌ای است که عناصر «همکاری و رقابت» را دربرمی‌گیرد. در نظر وایگند، گفتمان به عنوان شکلی از مذاکره دیده می‌شود که در آن شرکت‌کنندگان هدف‌های ارتباطی خود را دنبال می‌کنند و در عین حال به اهداف و اقدامات دیگران نیز توجه می‌کنند. تعریف وایگند از گفتمان چندوجهی است و ابعاد زبانی، شناختی و اجتماعی ارتباط را در بر می‌گیرد. او استدلال می‌کند که برای درک کامل گفتمان، باید به تعامل بین استفاده از زبان، نیت‌ها و اقدامات گویندگان و زمینه‌ای که ارتباط

در آن صورت می‌گیرد، توجه کرد. برای درک دقیق و جزئی از تعریف او از گفتمان، می‌توان به آثار وایگند مانند گفتگو: بازی پیچیده^۱ (Weigand, 2010) یا سوءتفاهم: روش معمول^۲ (Weigand, 1999) اشاره کرد.

زبان در خلأ به وجود نیامده است و استفاده از زبان و گفتمان نیز نمی‌تواند بی‌ارتباط با جهان پیرامون باشد. در دنیای انسان‌ها، یقین وجود ندارد و همه چیز در جهانی پرآشوب و پرتلاطم در حال تغییر است. نظریه‌ها یکی پس از دیگری خلق می‌شود که برگرفته از دیدگاه‌های پیشین بوده و رویکردهای نوین را دربرمی‌گیرد. این عطش برای پیشبرد نظریه‌ها، بزرگترین انگیزه و نیروی محرک انسان است. به منظور توضیح و تحلیل منطقی پیچیدگی باید به سراغ پیچیدگی رفت. وایگند معتقد است که اشتباه دکارت در جدا دانستن ذهن و بدن است. وایگند همچنین معتقد است که جدا کردن منطقی و احساس نیز نادرست است زیرا توانایی‌های انسان در یکدیگر تنیده شده است. برای تعامل مؤثر، درک حالت‌های ذهنی افراد و تأثیر آن بر گفتمان حائز اهمیت است. درک احساسات توسط افراد نقش بسزایی در مدیریت مؤثر عواطف دارد و منجر به ارتباطی مطلوب و سازنده می‌شود. آنچه که مارتینه (Martinet, 1975) از آن به عنوان «خطای روش‌شناختی^۳» یاد کرده است در حقیقت اشاره به تحریف و ناچیز جلوه دادن پیچیدگی و اسلوب نادرست در روش‌شناختی است. خطای روش‌شناختی به اشتباهات یا نقص‌هایی در استدلال یا منطق روش تحقیق اشاره دارد که می‌تواند منجر به نتایج یا تفسیرهای نادرست شود. این خطاها معمولاً از فرضیات نادرست، سوءاستفاده از روش‌های آماری، یا ساده‌سازی بیش از حد پدیده‌های پیچیده، ناشی می‌شوند.

بنابراین، در رویکرد فرا-دکارت، زبان و تعامل با دیگران شامل فعالیت‌های پیچیده‌ای است که در قالب رابطه علت و معلول نمی‌تواند گنجانده شوند و تحت تأثیر ابعاد مختلف توانایی انسان است. به عقیده ویتگنشتاین، افراد دارای عواطف، عقاید و تفکرات متفاوت هستند که همین عوامل باعث پیچیده شدن ارتباطات می‌شود. در این پیچیدگی، هر فرد به شکل متفاوتی درگیر نوعی بازی کلامی شده است. در فلسفه دکارتی، تأکید بر «مادیت^۴» است که پیروان رویکرد فرا-دکارت آن را نقد و از «فردیت^۵» به عنوان تعریفی بهتر از تفکر یاد کرده‌اند. ویتگنشتاین (Wittgenstein, 1972) برای اولین بار عبارت «بازی‌های زبانی^۶» را بیان کرد تا بتواند تعریف مناسبی از تعاملات

1. Dialogue: The Mixed Game (2010)
2. Misunderstanding: The standard case (1999)
3. Methodological Fallacy
4. objectivity
5. subjectivity
6. Language games

افراد را ارائه دهد. به عقیده او، افراد در گفتمان درگیر بازی‌های کلامی می‌شوند که هر فرد نقش خاص خود را ایفا می‌کند. این جمله را می‌توان با جمله معروف ویلیام شکسپیر^۱، شاعر و نمایش‌نامه‌نویس معروف انگلیسی، مقایسه کرد: «همه عالم صحنه نمایش است و ما بازیگران آن هستیم».

نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین، که در آثار او به‌ویژه در تحقیقات فلسفی مطرح شده است، به بررسی زبان به عنوان فعالیتی اجتماعی و بازی می‌پردازد. ویتگنشتاین در این نظریه بر این نکته تأکید می‌کند که معنی واژه‌ها و جملات نه تنها به ساختارهای زبانی بلکه به زمینه‌های اجتماعی و کاربردهای واقعی آن‌ها وابسته است. در اینجا چند نکته کلیدی درباره نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین آورده شده است (Wittgenstein, 1980):

الف) «زبان به عنوان بازی»: ویتگنشتاین زبان را به عنوان یک بازی می‌بیند که در آن افراد با یکدیگر تعامل می‌کنند. هر بازی دارای قواعد خاص خود است و معنی واژه‌ها و جملات در چارچوب این قواعد و در زمینه‌های خاص اجتماعی شکل می‌گیرد.

ب) «معنا و کاربرد»: به جای اینکه معنی واژه‌ها را به تعریف‌های ثابت و دقیق محدود کند، ویتگنشتاین بر این باور است که معنی به کاربردهای مختلف واژه‌ها در موقعیت‌های مختلف بستگی دارد. به عبارت دیگر، معنی یک واژه در نحوه استفاده آن در گفتگوها و تعاملات اجتماعی مشخص می‌شود.

پ) «قواعد و کنش‌های زبانی»: ویتگنشتاین تأکید می‌کند که قواعد زبان نه به عنوان قوانین سخت و ثابت، بلکه به عنوان راهنمایی برای کنش‌های زبانی در نظر گرفته می‌شوند. این قواعد به ما کمک می‌کنند تا در موقعیت‌های مختلف به درستی ارتباط برقرار کنیم.

ت) «تنوع بازی‌های زبانی»: ویتگنشتاین به وجود انواع مختلفی از بازی‌های زبانی اشاره می‌کند که هر کدام قواعد و کاربردهای خاص خود را دارند. این تنوع نشان‌دهنده این است که زبان نمی‌تواند به یک تعریف واحد محدود شود و باید در زمینه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

ث) «نقد فلسفه سنتی»: نظریه بازی‌های زبانی ویتگنشتاین به نوعی نقدی بر فلسفه سنتی است که سعی در تعریف دقیق و ثابت معانی واژه‌ها دارد. او با این نظریه نشان می‌دهد که معانی زبان به طور طبیعی و در تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرند و نمی‌توان آن‌ها را به سادگی تعریف کرد.

---

1. William Shakespeare

بازی‌های زبانی بی شباهت به راهبردهای نهان و «سیاست‌های کلامی» نیست (Goffman, 1956). این سیاست‌ها وابسته به شرایط بوده و از محیطی به محیط دیگر متغیر است. این که در این بازی چه فردی پیروز است مهم نیست بلکه مهم سازندگی و شکل دادن گفتمان در فضایی تعاملی است که هر فرد نقش خود را بر اساس توانایی‌های خود ایفا می‌کند.

از نظر گافمن، ارتباط افراد تحت تاثیر وجود دیگران و محیط است به گونه‌ای که فرد تلاش می‌کند بهترین تاثیر را بر محیط داشته باشد تا وجهه خوبی در میان افراد باقی گذارد. در این مرحله، عواطف، درک، انتظارات و فرهنگ پررنگ می‌شود. از طرف دیگر و در «خود مخفی»، مرحله‌ای که عاری از وجود دیگران است، فرد با وجود و نفس خود در ارتباط است، مرحله‌ای که می‌تواند جوابگوی بسیاری از رفتارهای اجتماعی افراد باشد. در این نوع تعامل، «خود واقعی» نمایان می‌شود و فرد بدون هیچ نقابی در ارتباط با نفس خویش قرار می‌گیرد. در این مرحله، منطبق گرای پررنگ‌تر می‌شود. به عقیده گافمن، جامعه باعث می‌شود افراد نقاب‌های متفاوتی را بر چهره بگذرانند. به بیان دیگر، در حضور دیگران، افراد نقش‌های متفاوتی را پذیرا هستند که از این به تعبیر «شبیه‌سازی» یاد شده است. شبیه‌سازی و پیچیدگی در مرکز تفکر فرا-دکارت است که اشاره به غیر قابل پیش‌بینی بودن تعاملات انسان دارد. بنابراین، در رویکرد فرا-دکارت به «سازندگی» تاکید شده است تا «تجربه‌گرایی». فرا-دکارت‌ها همچنین نظریات چامسکی مبنی بر محدود کردن جملات به «قانون بازگشتی^۱» را «فروکاست گرای^۲» نامیده و معتقدند در گفتمان، فروکاست گرای غیرمنطقی است و نمی‌تواند مبنای عاقلانه‌ای برای تعاملات انسان به عنوان موجودی کل‌نگر باشد (Seemann, 2011). کل‌نگری به درک، تجربیات، عواطف، هدف و تاثیر جامعه بر فرد اشاره دارد.

در نتیجه، زبان در فرا-دکارت به معنای زبان در قالب گفتمان و سازندگی است. انسان‌ها در تعامل با یکدیگر و برخورد از عواطف، انتظارات و فرهنگ متفاوت، گفتمان را شکل می‌دهند. هر فرد نقش خاصی در گفتمان بازی می‌کند که کارگردان این نقش، خود درونی و خود بیرونی است. در همین راستا، ترنر (Turner, 2008) تحت عنوان جامعه‌شناسی بدن به دو نظریه متمایز اشاره می‌کند و از آن‌ها به عنوان نظریه‌های پدیدارشناسی^۳ و سازنده‌گرایی اجتماعی^۴ یاد کرده است. در پدیدارشناسی و سازنده‌گرایی، ترنر در حقیقت به شکل‌گیری انسان در طی تعاملات روزانه اشاره می‌کند که دقیقاً با رویکرد فرا-دکارت همخوانی دارد و هم فرا-دکارت و پدیدارشناسی هر دو به شکل‌گیری ارتباط در طی گفتمان تأکید دارند. بنابراین، پدیدارشناسی نقطه مقابل دوگانگی ذهن

1. recursive rules
2. reductionism
3. Phenomenological
4. social constructionist

و بدن است که در آن بدن نقش منفعل و کم‌اهمیتی دارد. در نظریه پدیدارشناسی، ارتباط و تعامل بین بدن، تجربه و هویت حائز اهمیت می‌باشد.

در این بخش به بررسی نقش و اهمیت زبان در فلسفه و تفکر فرا-دکارتی پرداخته شد. این بخش به تحلیل چگونگی تأثیر زبان بر فرآیندهای شناختی و ارتباطی پرداخته و نشان داد که زبان نه تنها وسیله‌ای برای بیان افکار و احساسات است، بلکه به عنوان ساختاری بنیادی در شکل‌گیری تفکر و درک ما از واقعیت عمل می‌کند. همچنین، این بخش به بررسی ارتباط بین زبان و فرهنگ، و چگونگی تأثیر متقابل آن‌ها بر یکدیگر پرداخته است. در نهایت، تأکید بر این بود که زبان به عنوان ابزاری شناختی، می‌تواند به درک عمیق‌تری از مفاهیم فلسفی و اجتماعی کمک کند و نقش کلیدی در شکل‌دهی به تفکر انسانی ایفا نماید.

۳. اصول فرا-دکارت

۳.۱. اصول احتمال^۱

در این جهان فرصت‌ها و تغییرات، انسان توانایی‌های فوق‌العاده‌ای را از طریق تحولات ژنتیکی تحت تأثیر قانون بقای اصلح^۲ کسب کرده است. این تحولات منجر به آشفستگی نشده است بلکه انسان توانسته گام به گام با تحولات فرهنگی رشد کند و با پیچیدگی مبارزه کند. در گفتمان هر اتفاقی ممکن است رخ دهد. افراد ابتدا پیچیدگی‌ها را با قوانین می‌سنجند، ولی در گفتمان شرایطی پیش می‌آید که باید پا را فراتر از قوانین گذاشت و به شانس روی آورد. بنابراین، افراد بر اساس اصول احتمال عمل می‌کنند. اصول احتمال برای اولین بار توسط وایگند (Weigand, 2007) بیان شد که اشاره به دگرگونی و غیرقابل پیش بینی بودن گفتمان دارد. نظریه‌ای که در صدد است تا پدیده زندگی را به درستی شرح دهد باید رو به بی‌انتهایی بیاورد و محدود به تعدادی قوانین مشخص نباشد. به عقیده سایمون (Simon, 1962)، پیچیدگی نتیجه جمع شدن اعضاء و به وجود آوردن کل نیست بلکه پیچیدگی بزرگتر از ترکیب اجزاء است. شرح «بازی پیچیده» در نظریه‌ای کلی به معنای لحاظ کردن تمامیت پیچیده به عنوان سلسله مراتبی از زیرمجموعه‌های مرتبط است که در میان آن‌ها توانایی‌های انسان مثل صحبت کردن، درک، احساس و تفکر حائز اهمیت هستند. اگرچه برخی اصول راهنما وجود دارند که افراد در گفتمان آن‌ها را رعایت می‌کنند، ولی در عمل آزاد هستند تا از این قواعد سرپیچی یا پیروی کنند. این فرد است که تصمیم می‌گیرد در فرآیند گفتمان چگونه پیش رود ولی هر اصل و قانونی که استفاده می‌شود بر اساس اصول احتمال است زیرا فرد در پیچیدگی گفتمان از نظام‌های کلی استفاده می‌کند و وقتی نظام‌های کلی جوابگوی

1. Principles of Probability
2. survival of the fittest

نیازهای خاص نیستند فرد پا را فراتر از قوانین و قواعد می‌گذارد و از طریق استنباط‌های فردی (اصول احتمال) در پی کشف ارتباطات و فهم است (Wilson, 2004). تمام این روش‌ها، قوانین، راهبردها و استنباط‌های فردی در گفتمان استفاده می‌شود و اساس آن «اصول احتمال» است.

۳.۲. نظریه بازی پیچیده^۱

در رویکرد فرادکارت به این نتیجه رسیدیم که زبان به معنای ترکیب کلمات و جملات نیست که بتوان آن را در قالب اصول قابل مشاهده و ثابت بیان کرد. «علم جدید» با موجودات زنده سروکار دارد و در صدد است تا رفتار و فعالیت‌های این ماهیت پویا را از طریق مشاهدات مشخص توصیف کند. هر آنچه که انسان انجام می‌دهد از توانایی‌های او سرچشمه می‌گیرد که این توانایی‌ها به مثابه فیلتری قدرتمند در غربال کردن آنچه که وارد ذهن می‌شود عمل می‌کنند. بنابراین، هر فرد بر اساس نوع تفکر و نگرشی که به جهان دارد به محیط نگاه می‌کند. هر فرد در تعامل با محیط و فرهنگی که در آن رشد می‌کند و ژن‌هایی که بر رفتار اجتماعی تأثیر می‌گذارد شکل می‌گیرد. این «جامعه‌شناسی زیستی» پایه و اساس تمام نظریه‌های رفتار انسان است.

ماهیت انسان فقط از طریق تحولات ژنتیک شکل نمی‌گیرد. زیست‌شناسی اجتماعی، نظریه داروین را از طریق بیان ویژگی اصلی هم‌تکاملی ژن، ذهن و فرهنگ توسعه داد. بر طبق گفته ویلسون (Wilson, 2004)، هر فرد در تعامل با محیط شکل می‌گیرد و مهمترین عامل، فرهنگ و ژن‌هایی است که رفتار اجتماعی را شکل می‌دهد. در نتیجه، سؤال اصلی این نیست که آیا رفتار اجتماعی تحت تأثیر ژنتیک است یا نه بلکه این سؤال مد نظر است که تا چه مقدار این رفتار تحت تأثیر فرهنگ است. این سؤال در راستای نظر سایمون (Simon, 1983) است که بیان می‌کند ویژگی‌های ژنتیکی پایه و اساس تحولات اجتماعی حقیقی است. به بیان دیگر، بقای اصلح، ریشه در تحولات اجتماعی وابسته به ژن دارد. فرهنگ، ریشه‌ای ژنتیکی دارد و در قالب «آمادگی ژنتیکی» یا «یادگیری مهیا شده» بیان می‌شود. مفهوم آمادگی ژنتیکی به این معناست که حیوانات و انسان‌ها به صورت ذاتی مهیا هستند تا رفتارهای خاصی را فرا بگیرند و در عین حال نسبت به برخی ویژگی‌های فرهنگی بیگانه ایمن شده‌اند. در نتیجه، فرهنگ هم به عنوان قسمتی از ماهیت طبیعی انسان است و هم به عنوان محیط خارجی. ولی فقط محیط فرهنگی نیست که باعث شکل‌دهی رفتار انسان می‌شود بلکه محیط مستقل از فرهنگ نیز تأثیر بسزایی در تحمیل برخی ملزومات بر زندگی انسان‌ها دارد (مثل ویژگی‌های ادراکی، شناختی و حسی).

انسان هم موجودی فردی (خود پنهان) و هم موجودی اجتماعی (خود نمایان) است. به عنوان موجود فردی، باید نیازها و محدودیت‌های خود را بشناسد. به عنوان موجود اجتماعی، نیاز به صحبت

کردن، حس کردن و درک متقابل هست تا بتوان تعامل برقرار کرد. مفهوم زبان به عنوان «نظامی از نشانه‌ها» نمی‌تواند تعریف منصفانه‌ای باشد و باید در قالب بهتری ریخته شود. زبان در چارچوب *گفتمان*، هم بر اساس ماهیت جمعی انسان است و هم به توانایی‌های فردی دیگر از قبیل درک و منطق اشاره دارد و می‌تواند جایگزین بهتری باشد.

زبان‌شناسی، علمی نیست که مطلقاً وابسته به نظام‌های قانون‌مند و منطقی باشد یا هدف آن فقط بررسی متن‌های واقعی باشد بلکه اصول زبان‌شناسی از توانایی و نیازهای افراد سرچشمه می‌گیرد. وایگند (Weigand, 2010) معتقد است که در زبان‌شناسی، بررسی تمامیت پیچیده کاربرد زبان در *گفتمان* نادیده گرفته شده است. بدین معنا که ترکیب راهبردهای ارتباطی متفاوت برای اهداف تعاملی کمتر مد نظر گرفته شده است. جلمن (Gell-Mann, 1994) نیز معتقد است که نظام‌های خلاق و انطباق‌پذیر، متمرکز بر شرایط پویا است و بر تغییر از وضعیت نظام‌یافته به وضعیت نامنظم و بر عکس تأکید دارد. کل، بزرگتر از جمع اعضا است و تعامل نمی‌تواند در قالب کنار هم گذاشتن اجزاء با یکدیگر باشد بلکه از ادغام عوامل مختلف در یکدیگر شکل می‌گیرد. تعاملات افراد بر اساس ادغام توانایی‌های متفاوت شکل می‌گیرد و توانایی صحبت کردن با توانایی‌های دیگر که بیشتر فکر کردن و درک است مرتبط می‌باشد.

به عنوان موجودات زنده این موضوع مهم است که وجود انسان فقط به خاطر بودن یا فکر کردن نیست بلکه انسان‌ها نیازها، اهداف، احساس و علایقی دارند که به دیگر انسان‌ها نیز وابسته است. وجود انسان‌های دیگر، نیروی محرک حرکات و رفتار انسان است. وجود همین اهداف و علایق، پایه و اساس کل است که در طی رفتارهای *گفتمانی* اتفاق می‌افتد. اگر انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند، بنابراین رفتارهای ارتباطی آن‌ها نیز در قالب *گفتمان* شکل می‌گیرد. الگویی یکسان برای تعامل وجود ندارد و معنا، احساس و درک برای هر فرد متفاوت است و در جریان *گفتمان* به وقوع می‌پیوندد.

در «بازی پیچیده» *گفتمان*، انطباق به معنای تنظیم پیچیدگی از طریق توجه کردن است. ابتدا تمرکز بر یافتن اصول و قوانین جهان‌شمول و یکپارچه است و سپس تمرکز بر شرایط خاص است که بر استنباط‌های فردی و موارد خاص تأکید می‌کند. پیچیدگی به معنای هرج و مرج نیست بلکه پیچیدگی به معنای ترکیب نظم و بی‌نظمی، ترکیب قوانین و احتمال، تعمیم‌پذیری و فردگرایی است. در این «بازی پیچیده» نیاز است تا فرد بین نظم و بی‌نظمی در حرکت باشد و از قوانین و الگوها تا جایی که تأثیرگذارند استفاده شود و وقتی این قوانین و الگوها با محدودیت روبرو می‌شوند، فراتر از این الگوها باید قدم نهاد تا انطباق صورت گیرد.

نظریه «بازی پیچیده» بی شباهت به مکتب کویسم^۱ نیست. در این مکتب هنری، که پایه و اساس آن را پابلو پیکاسو^۲ بنا نهاد تأکید بر رها شدن انسان از قراردادهای مرسوم است (Green, 2009) که رویکرد فرا-دکارت نیز به آن اعتقاد دارد. در مکتب کویسم، «ابهام» و «چندبعدی بودن» ارج نهاده می‌شود و از قابل پیش‌بینی و تک‌بعدی بودن اجتناب می‌شود. بنابراین، مانند معتقدان به نظریه «بازی پیچیده»، کویست‌هایی مانند پیکاسو و براک^۳ به «امپرسیونیسم»^۴، حس و دگرگونی معتقد بودند.

بازی زندگی، بازی پیچیده‌ای است که مهره‌های آن توانایی‌ها و نیازهای انسان است. هر شخص نسبت به درکی که از جهان دارد به حضور دیگران واکنش نشان می‌دهد و برای او واقعیت چیزی نیست جز افکار او و هر آنچه که او می‌خواهد اتفاق بیفتد. انتظارات افراد نیز شامل این موضوع می‌شود و هر فرد در صدد است چیزهایی را بشنود که در حیطه انتظارات او هستند و غیر از آن را نمی‌پذیرد یا به سختی می‌پذیرد. اعتقادات، علایق و احساسات نه تنها معیاری برای فعالیت افراد هستند بلکه اساس، رفتار پیچیده انسان نیز هست. علایق همچنین باعث شکل‌دهی رفتار و دانش افراد نیز می‌شود.

هرآنچه در بالا ذکر شد اساس نظریه «بازی پیچیده» را شکل می‌دهد: اساسی که بر «اصول احتمال» در کنار قوانین و مقررات کلی مبتنی است. بنابراین، نظریه «بازی پیچیده» بر طبیعت زبان که همان ماهیت اجتماعی و تعاملی بودن است متمرکز است. بازی پیچیده در صدد نیست تا بین توانش^۵ و عملکرد^۶ تمایز ایجاد کند بلکه توانش را در دل اجرا گنجانده است که به معنای ماهیت تغییرپذیری و نظم نسبی است. نظریه «بازی پیچیده» عملکرد را در بافت «اصول احتمال» خلاصه می‌کند.

برای بیان بهتر نظریه بازی پیچیده، می‌توان به دیدگاه‌های پسا ساختارگرایانی مانند ژاک دریدا^۷ اشاره کرد که تأثیرات عمیقی بر زبان‌شناسی و نشانه‌شناسی داشته‌اند. دریدا و دیگر پسا ساختارگرایان معتقدند که تلاش برای ایجاد مدل‌های دقیق و پیش‌بینی‌های قابل اعتماد، نادیده گرفتن پیچیدگی‌های ذاتی زبان و معنا است (Nuyen, 1989). این بدان معناست که در حالی که نظریه‌های علمی و ریاضی به دنبال ثبات و پیش‌بینی هستند، زبان و معنا به طور طبیعی متغیر و غیرقابل

-
1. Cubism
  2. Pablo Picasso
  3. George Braque
  4. Impressionism
  5. competence
  6. performance
  7. Jacques Derrida

پیش‌بینی هستند. این تضاد می‌تواند به چالش‌هایی در فهم و تفسیر متون و معانی منجر شود، زیرا هر تلاشی برای تثبیت معنا ممکن است با واقعیت‌های پیچیده و متغیر زبان در تضاد باشد. دریدا معتقد است که معنا هرگز به طور کامل و فوری در دسترس نیست و همواره در حال تأخیر است. به عبارت دیگر، هر واژه یا نشانه‌ای به معنای خود وابسته به واژه‌ها و نشانه‌های دیگر است و این وابستگی باعث می‌شود که معنا همواره در حال تغییر و ناپایدار باشد. این تأخیر در معنا به این معناست که ما هرگز نمی‌توانیم به تعریفی ثابت و نهایی از یک واژه یا مفهوم دست یابیم. با این وجود، تاکنون نقدها و چالش‌هایی نیز برای بازی پیچیده مطرح شده است. برخی از این نقدها به عدم توانایی مدل بازی پیچیده در شبیه‌سازی شرایط واقعی زندگی اشاره دارد. برخی از مطالعات نشان داده‌اند که نظریه‌های بازی پیچیده معمولاً به عوامل فرهنگی و اجتماعی که بر تصمیم‌گیری‌های فردی تأثیر می‌گذارند، توجه کافی ندارند. این موضوع می‌تواند منجر به نادیده گرفتن جنبه‌های مهمی از رفتار انسانی شود. نقد دیگر به این موضوع اشاره دارد که بسیاری از مطالعات تجربی بر روی نمونه‌های کوچک و خاص انجام شده‌اند و نتایج آن‌ها ممکن است به طور کلی قابل تعمیم نباشند. این محدودیت در نمونه‌گیری می‌تواند به نتایج نادرست یا غیرقابل اعتماد منجر شود.

نظریه بازی پیچیده، به تحلیل و بررسی مدل‌های پیچیده‌ای که در نظریه بازی‌ها وجود دارد، می‌پردازد. این نظریه به مطالعه رفتارهای استراتژیک در شرایطی می‌پردازد که تصمیم‌گیری‌ها تحت تأثیر چندین عامل قرار دارد. در اینجا، پیچیدگی به معنای وجود چندین متغیر و نتایج احتمالی است که می‌تواند بر رفتار و تصمیمات بازیگران این بازی تأثیر بگذارد. این نظریه به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از چگونگی تعاملات انسانی و اجتماعی در موقعیت‌های مختلف داشته باشیم و نشان می‌دهد که چگونه استراتژی‌های مختلف می‌توانند در شرایط پیچیده به کار گرفته شوند. ارتباط این بخش با گفتمان در این است که نظریه بازی پیچیده می‌تواند به تحلیل گفتمان‌های اجتماعی و سیاسی کمک کند. در گفتمان، افراد و گروه‌ها به تبادل نظر و استراتژی‌های مختلف می‌پردازند و نظریه بازی می‌تواند به درک بهتر از این تعاملات و نتایج آن‌ها کمک کند. به عبارت دیگر، گفتمان به عنوان یک میدان بازی پیچیده، شامل استراتژی‌ها و تصمیم‌گیری‌هایی است که تحت تأثیر عوامل مختلف قرار دارد.

۴. زبان، گفتمان و ارتباط اصول فرا-دکارت با یکدیگر

زبان به عنوان گفتمان به معنای تعامل گفتمانی در اجتماع و بر اساس فرهنگی مشخص است که بر اساس ویژگی‌های ژنتیکی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. کوچکترین جزء مستقل در گفتمان،

بخش فرهنگ و اجتماع در بازی گفتمان است که از طریق آن انسان‌ها تلاش می‌کنند تا به این درک برسند که چطور می‌توانند نقش و دیدگاه خود را با فرد یا افراد شرکت‌کننده در گفتمان هماهنگ کنند. بازی عمل به طرز پیچیده‌ای ایفا می‌شود که در این بازی، توانایی‌ها و راهبردهای متفاوت ارتباطی به عنوان بازیگران این فیلم با یکدیگر تعامل دارند.

در نتیجه، بازی گفتمان فقط در قالب زبانی تکمیل نمی‌شود بلکه ترکیب راهبردهای ارتباطی از قبیل راهبردهای کلامی، درکی، احساسی و شناختی در این بازی دخیل‌اند. در بازی گفتمان، هر فرد به عنوان موجودی اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که پیشینه شناختی متفاوتی دارد و درک متقابل نسبی است نه مطلق. تعامل گفتمانی به رد و بدل کردن اطلاعات بستگی ندارد بلکه گاهی واکنش افراد ذهنی است و ممکن است هرگز به صورت کلامی بیان نشود. بنابراین، نظریه‌های گفتمانی از «ارتباط» به عنوان نیروی محرک تحول زبان یاد می‌کنند.

بحث بین فطری‌گرایان و تجربه‌گرایان از دو دیدگاه افراطی «ذات» یا «محیط» سرچشمه می‌گیرد. هر فردی که تجربه تعامل با افراد با فرهنگ‌های متفاوت را دارد می‌داند که مفاهیم جهان‌شمول مثل «عقلانیت» به شدت وابسته به فرهنگ است. تفاوت‌های شناختی عمیقاً به فرهنگ وابسته هستند که در طول قرن‌های متمادی بوجود آمده‌اند. ذات انسان، فرهنگ و محیط باعث شکل‌دهی رفتار و عمل انسان می‌شود.

شکل ۱. تعامل نظام پیچیده عمل و رفتار انسان

این سه عامل مربوط به عمل و رفتار انسان بسیار به هم مرتبط هستند و ذات انسان در معنای خاص‌تر به زیست‌شناسی و ژن‌ها اشاره می‌کند که با فرهنگ و محیط در تعامل هستند. فرهنگ هم جنبه درونی و هم بیرونی دارد. جنبه خارجی آن بخشی از محیط یا جهان است که تمام تعاملات بین ذات و فرهنگ به آن وابسته است.

عمل و رفتار انسان در قالب نظریه «بازی پیچیده» به ادغام توانایی‌های مختلف انسان اشاره می‌کند که محیط، فرهنگ و ذات (ویژگی‌های ژنتیکی) را شامل می‌شود. در نظریه «بازی پیچیده»، افراد از طریق گفتمان، مکالمه را می‌سازند و هیچ چیز از قبل قابل پیش‌بینی نیست. نظریه‌های

کنش گفتار به خوبی این ادعا را اثبات می‌کند. تحقیقاتی که در باب ادب و کنش گفتار انجام شده است همگی اشاره به پیچیدگی در گفتمان دارند (Morady Moghaddam, 2017).

این بخش تأکید داشت که زبان به عنوان یک ابزار اساسی در گفتمان، نقش مهمی در شکل‌دهی به تفکر و تعاملات اجتماعی ایفا می‌کند. نکات کلیدی این بخش عبارتند از:

الف) «زبان به عنوان ابزار شناخت»: زبان نه تنها وسیله‌ای برای بیان افکار است، بلکه به عنوان ساختاری بنیادی در فرآیندهای شناختی عمل می‌کند.

ب) «گفتمان و تعاملات اجتماعی»: گفتمان به تبادل نظر و گفت‌وگو در زمینه‌های مختلف اشاره دارد و زبان به عنوان ابزاری برای این تبادلات عمل می‌کند.

پ) «پیوند با اصول فرا-دکارت»: اصول فرا-دکارت به بررسی تفکر و شناخت می‌پردازد و زبان به عنوان عنصری کلیدی در این فرآیند، می‌تواند به درک عمیق‌تری از مفاهیم فلسفی کمک کند.

ت) «تأثیر متقابل»: زبان و گفتمان به طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و درک ما از واقعیت و تعاملات انسانی را شکل می‌دهند.

نظریه بازی پیچیده به عنوان چارچوبی نظری در فهم رابطه بین زبان، فرهنگ و ذات، به ما این امکان را می‌دهد که تعاملات زبانی را به عنوان بخشی از نظامی پیچیده و پویا در نظر بگیریم. این نظریه به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی اهمیت دارد، زیرا می‌تواند به ما کمک کند تا درک بهتری از چگونگی شکل‌گیری معانی و هویت‌ها در بافت‌های مختلف فرهنگی داشته باشیم. از تأثیرات عملی پذیرش دیدگاه فرا-دکارتی در مطالعات زبان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- رویکرد چندرشته‌ای: پذیرش دیدگاه فرا-دکارتی می‌تواند منجر به استفاده از روش‌های تحقیق چندرشته‌ای شود. به عنوان مثال، محققان می‌توانند از نظریه‌های زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و فلسفه برای تحلیل داده‌های زبانی استفاده کنند.

- تحلیل گفتمان: این دیدگاه می‌تواند به توسعه روش‌های تحلیل گفتمان کمک کند که به بررسی چگونگی تأثیر زبان بر ساختارهای اجتماعی و فرهنگی می‌پردازد.

- معناشناسی و بافت: با توجه به نظریه بازی پیچیده، تفسیر داده‌های زبانی باید به بافت اجتماعی و فرهنگی توجه کند. این به معنای درک معانی در زمینه‌های خاص و تأثیرات متقابل زبان و فرهنگ است.

- توجه به تنوع زبانی: این دیدگاه می‌تواند به شناسایی و تحلیل تنوع‌های زبانی و فرهنگی کمک کند و به ما این امکان را بدهد که تفاوت‌های فرهنگی را در تفسیر زبان در نظر بگیریم.

- زبان به عنوان ابزار قدرت: پذیرش این دیدگاه می‌تواند به ما کمک کند تا بفهمیم چگونه زبان به عنوان ابزاری برای قدرت و کنترل اجتماعی عمل می‌کند. این می‌تواند شامل بررسی نحوه استفاده از زبان در سیاست، رسانه و آموزش باشد.

- تأثیرات اجتماعی و فرهنگی: این دیدگاه می‌تواند به ما کمک کند تا تأثیرات اجتماعی و فرهنگی زبان را در زندگی روزمره و تعاملات انسانی درک کنیم و به بررسی چگونگی شکل‌گیری هویت‌ها و معانی در جوامع مختلف بپردازیم.

پذیرش دیدگاه فرا-دکارتی در مطالعات زبان می‌تواند به توسعه روش‌های تحقیق، تفسیر داده‌های زبانی و درک نقش زبان در جامعه کمک کند. این دیدگاه به ما این امکان را می‌دهد که زبان را به عنوان پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی در نظر بگیریم که تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و تاریخی قرار دارد. این رویکرد می‌تواند به ما کمک کند تا درک عمیق‌تری از تعاملات انسانی و ساختارهای اجتماعی داشته باشیم.

۵. نتیجه‌گیری

انسان نه تنها از طریق واژگان با دیگران ارتباط برقرار می‌کند بلکه در فضایی بدون ساختار و غیرایستا می‌تواند احساس کند، بفهمد و انتظارات خود را برآورده کند. نظریه «بازی پیچیده» تعریف صحیح‌تری از پیچیدگی تعاملات کلامی و محیط پیرامون انسان ارائه می‌دهد و تأکید بر سازندگی دارد که نقش هر فرد در گفتمان را پررنگ جلوه می‌دهد. نظریه «بازی پیچیده» و «اصول احتمال» در حقیقت به فرآیندهای پویایی اشاره می‌کند که به صورت پنهان و آشکار در طی گفتمان اتفاق می‌افتد. پویایی به معنای هرج و مرج نیست بلکه اشاره به تغییر وضعیت گفتمان از حالت نظام‌مند به نامنظم است و برعکس. بنابراین، برای شناخت بهتر انسان باید پا را فراتر از ویژگی‌های زبانشناختی نهاد و احساسات، انتظارات، ژنتیک، فرهنگ، محیط و راهبردهای پنهان کلامی و غیرکلامی را در نظر گرفت.

در این مقاله، ما به بررسی تعامل پیچیده بین زبان، محیط و ذات پرداختیم. زبان به عنوان ابزاری برای ارتباط، نه تنها اطلاعات را منتقل می‌کند، بلکه به عنوان وسیله‌ای برای شکل‌دهی به تفکر و واقعیت اجتماعی عمل می‌کند. فلسفه گفتمان در نظریه «بازی پیچیده» به ما کمک می‌کند تا درک عمیق‌تری از این فرآیندها به دست آوریم و به سوالات بنیادینی درباره ماهیت زبان و گفتمان پاسخ دهیم. از منظر فلسفی، زبان نه تنها نظامی علامتی است، بلکه عملی اجتماعی است که در آن معانی و مفاهیم در تعاملات انسانی شکل می‌گیرند. این دیدگاه به ما یادآوری می‌کند که زبان به تنهایی نمی‌تواند واقعیت را منعکس کند، بلکه در واقع، زبان و تفکر به طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر، زبان نه تنها ابزاری برای بیان افکار است، بلکه خود

می‌تواند بر نحوه تفکر ما تأثیر بگذارد. در این راستا، نظریه‌های گفتمان، به ویژه نظریه‌هایی که در این مقاله به آن‌ها اشاره شد، به ما این امکان را می‌دهند که درک کنیم چگونه زبان در بافت‌های اجتماعی و فرهنگی مختلف عمل می‌کند. این نظریه‌ها نشان می‌دهند که گفتمان شامل مجموعه‌ای از اعمال اجتماعی است که در آن افراد به طور فعال در شکل‌دهی به معانی و واقعیت‌ها مشارکت می‌کنند.

بنابراین، نتیجه‌گیری ما این است که برای درک کامل گفتمان و زبان، باید به ابعاد متفاوت آن از قبیل فرهنگ، ذات و راهبردهای زبانی توجه کنیم. این توجه به ما کمک می‌کند تا نه تنها به ساختارهای زبانی، بلکه به زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی که در آن زبان عمل می‌کند، نگاهی عمیق‌تر داشته باشیم. در نهایت، این رویکرد می‌تواند به ما در درک بهتر از چگونگی شکل‌گیری معانی و تأثیرات آن بر رفتارهای انسانی کمک کند و به ما این امکان را می‌دهد که در دنیای پیچیده و متغیر امروز، ارتباطات مؤثرتری برقرار کنیم.

References

- Chomsky, N. (2012). *The science of language: Interviews with James McGilvray*. Cambridge University Press.
- Deacon, T. W. (1998). *The symbolic species: The co-evolution of language and the brain*. Norton & Company.
- Descartes, R. (1984). *The philosophical writings of Descartes* (Vol. 2). Cambridge University Press.
- Gell-Mann, M. (1994). *The Quark and the Jaguar: Adventures in the simple and the complex*. Abacus.
- Goffman, E. (1956). *The presentation of self in everyday life*. Doubleday.
- Green, C. (2009). *Cubism: An introduction*. Oxford University Press.
- Hartshorne, J. K. (2022). When do children lose the language instinct? A critical review of the critical Periods literature. *Annual Review of Linguistics*, 8(1), 143-151.
- Hunter, J. A. (1977). Descartes' skepticism: A new criticism. *The Southwestern Journal of Philosophy*, 8(1), 109-117.
- Krupnik, I., & Müller-Wille, L. (2010). Franz Boas and Inuktitut Terminology for ice and snow: From the emergence of the field to the "Great Eskimo Vocabulary Hoax". In Krupnik, I., Aporta, C., Gearheard, S., Laidler, G., Kielsen Holm, L. (eds) SIKU: Knowing Our Ice. Springer.
- Lakoff, G. (2016). Language and emotion. *Emotion Review*, 8(3), 269-273.
- Martinet, A. (1975). Functional linguistics. In A. Martinet (Ed.), *Studies in functional syntax* (pp. 9-81). Fink.
- Morady Moghaddam, M. (2017). Politeness at the extremes: Iranian women's insincere responses to compliments. *Language and Dialogue*, 7(3), 413-431.
- Nuyen, A. T. (1989). Derrida's deconstruction: Wholeness and différance. *The Journal of Speculative Philosophy*, 26-38.
- Pinker, S. (1997). *How the mind works*. Penguin.

- Pinker, S. (2007). *The language instinct* (1994/2007). Harper Perennial Modern Classics.
- Seemann, A. (2011). *Joint attention: New developments in psychology, philosophy of mind, and social neuroscience*. MIT Press.
- Simon, H. A. (1962). The architecture of complexity: Hierarchic systems. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 106, 467–482.
- Syed, M. (2015). *Black Box thinking: Why most people never learn from their mistakes-but some do*. Penguin.
- Turner, B. S. (2008). *The body and society: Explorations in social theory*. Sage.
- Weigand, E. (2007). The sociobiology of language. In Grein M. & Weigand E. (Eds.), *Dialogue and culture* (pp. 27-49). John Benjamins Publishing.
- Weigand, E. (2010). *Dialogue: The Mixed Game*. John Benjamins Publishing.
- Wilson, E. O. (2004). *On human nature: With a new preface*. Harvard University Press (originally published 1978).
- Wittgenstein, L. (1972). *On certainty*. Harper & Row (Harper Torchbooks).
- Wittgenstein, L. (1980). *Philosophical remarks*. University of Chicago Press.